

RIKSARKIVAREN

Lånekassen
 Arkivkontoret
 Postboks 195 Økern
 0510 OSLO

Deres ref.
 2003/00186

Vår ref.
 A.48/432 03/2174 EF/

Dato
 12.08.2003

KASSASJON I STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING

Vi viser til brev fra Lånekassen datert 2. april, ettersendte vedlegg og oppfølging på e-post og på telefon. Det har tidligere vært gitt kassasjonsregler for Lånekassens kundearkiv, jf vårt brev av 16.2. 1977. Papirsøknadene ble tillatt kassert ved mikrofilming bortsett fra søknader fra personer født den første i hver måned. Regelen har ikke vist seg hensiktsmessig og oppheves.

Det gis med dette følgende nye regler for kassasjon for søknader på på papir og i XML-format. Nærmere begrunnelse følger i vedlegget. Bevaring eller kassasjon av det elektroniske fagsystemet, derunder rapporter og statistikker, må tas opp som egen sak.

- Alle papirsøknader, unntatt lånesøknadene fra Lånekassens første år, kasseres
- Mikrofilmene kasseres når de ikke lenger er av administrativ interesse. Som prøve på Lånekassens saksbehandling bevares et utvalg på 10 filmer. Lånekassen velger selv ut hvilke.
- Papirsøknader som blir optisk lest, og elektroniske søknader i XML-format kasseres når de ikke lenger har administrativ interesse.
- Fagsakene i det administrative arkivet bevares i sin helhet.

Med hilsen

John Herstad
 riksarkivar

Anne Hals
 underdirektør

Vedlegg

KASSASJON I STATENS LÅNEKASSE FOR UTDANNING – BAKGRUNN OG VURDERING.

Bakgrunn

Administrativt arkiv og Lånekassens bevaringsønske

Lånekassen foreslår i sitt brev at fagsakene i det administrative arkivet bevares i sin helhet. Begrunnelsen er at fagsakene ikke utgjør store mengder, og at man ved konsekvent arkivbegrensning vil sørge for å holde volumet nede. Når elektronisk arkivering tas i bruk i 2004, vil plasshensyn ha minimal betydning. For året 2001 opplyser Lånekassen at saksmengden lå på vel 500 og dokumentmengden i underkant av 1500.

Kundearkivet

De store arkivmengdene i Lånekassen består av kundesakene. De viktigste opplysningene legges inn i det elektroniske fagsystemet LIS. Kundemappene mikrofilmes normalt tre år etter at betalingsplan er utstedt. Unntakene gjelder der det søkes om utsettelse, ettergivelse av lån, eller det er annen korrespondanse mellom Lånekassen og låntaker utover den rutinemessige tilbakebetalingen. I slike tilfeller mikrofilmes mappen når det er gått tre år uten slik korrespondanse. Referanse til de filmene mappene fås fra fagsystemet.

Tidligere kassasjonsvedtak

Det er i 1977 utstedt kassasjonsvedtak for Lånekassen. Kassasjonsvedtaket var i pakt med datidens kassasjonstankegang hvor man gikk inn for å oppbevare utvalg, bortsett fra at alle søknadsmapper for Lånekassens første år, 1947/48, skulle bevares i sin helhet. Det er ikke gitt noen eksplisitt grunn for å bevare utvalg, men implisitt ligger et ønske om å bevare dokumentasjon til vanlige menneskers liv. Utvalgsriteriet, fødselsdato den 1. i hver måned, avspeiler et ønske om en mulighet til å lenke opplysninger fra flere ulike kilder til samme personer.

Slik lenking har til nå vist seg ikke å være særlig brukt, og i innstillingen fra Riksarkivarens bevaringsutvalg fra 2002 er det anbefalt å nedtone utvalgskassasjon av denne typen. Et ytterligere argument mot å opprettholde dette bestemte vedtaket, er at det er så å si umulig å finne frem i de fysiske mappene fordi det ikke finnes noe register til mappene. Ønsket om å bevare dokumentasjon om vanlige mennesker behandles nedenfor.

Lånekassens kassasjonsønsker for kundearkivet

Lånekassen begynte i 1977 å filme mapper, det brukes riktig kvalitet på film, og det filmes to kopier, en som brukes når det trengs dokumenter i saksbehandlingen og en reservefilm. Det er hittil laget 750 filmer. Tilveksten i 2002 var på 30 filmer. Lånekassen anslår at tilveksten sannsynligvis blir konstant noen år fremover. Deretter vil antall filmende dokumenter gå ned fordi bl.a. nettjenester vil gjøre at det ikke sendes så mye brev fra kunder. Lånekassen henter ut data fra fagsystemet LIS siden 1994 og bearbeider dem med programvaren SAS.

I 1995 tok Lånekassen til med optisk lesing av feltene i søknadsskjemaene. Disse opplysningene blir automatisk overført til saksbehandlingssystemet LIS. Vedlegg og annet som ikke lar seg lese optisk, blir registrert manuelt i LIS. Søknadsskjemaene blir deretter lagt vekk i bunkere. Lånekassen ønsker å kassere disse bunkene.

Fra 2002 kan kundene bruke elektronisk søknad, dataene i søknaden blir overført til LIS, mens søknaden blir lagret i XML-format. Lånekassen ønsker å slette de elektroniske søknadene på samme måte som de papirbaserte søknadene.

Vurdering

For å undersøke innholdet i de filmede saksmappene har Riksarkivet fått låne en vilkårlig film. Filmen er 16mm og det er filmet i et lite format. Det var derfor ikke lett å lese filmen fra skjerm, men det lar seg åpenbart gjøre å ta ut kopier i mer leservennlig størrelse, hvis man vil ha tak i noen spesielle dokumenter. Lånekassen tilbyr register.

Lånekassens funksjon er å utdele lån og stipend etter bestemte regler, men det finnes mange typer utdanning og livssituasjoner, slik at det er rom for skjønn i saksbehandlingen. For å dokumentere Lånekassens funksjon er det ikke nødvendig å bevare alle lånesøknadene, noen prøver fra ulike tider vil dokumentere saksbehandlingen og den skriftlige kontakten med kundene. Lånekassens betydning slik den arter seg i tall og størrelser lar seg ikke utlede på noen praktisk måte fra søknadene, men må hentes fra rapporter og statistikker på et høyere nivå.

Gjennomgangen av den tilsendte filmen gav et inntrykk av innholdet i søknadspapirene. En stor komponent var utfylte søknadsskjemaer, disse inneholdt stort sett bare summariske opplysninger om navn, alder, studiemål osv. Det finnes også et felt for begrunnelse for søknaden som fyller ca. ½ side. Feltet var som regel ikke utfylt, eller det stod noen få linjer om søkerens økonomiske situasjon eller andre forhold som kunne ha betydning for søknaden.

Saksbehandlingen viser også forholdet mellom kunder og Lånekassen. Noen kunder er fornøyde og skriver nesten litt personlig til Lånekassen, andres brev er mer korte og forretningsmessige. Lånekassens saksbehandling fremkommer ved korte påskrifter og brev ut til kundene. Her gjøres det blant annet oppmerksom på hvilke rettigheter kundene har. Etter den utlånte filmen å dømme så det ut til at Lånekassen var innstilt på å la tvilen komme kundene til gode.

De personlige opplysningene i søknadene var så fåtallige og magre at de vanskelig kan vurderes å være bevaringsverdige. Det finnes mange andre kilder til folks levekår som er mer objektive og mer fullstendige. Det kan selvfølgelig i ettertid være interessant for forskere å lese søknadspapirer til Lånekassen fra folk som senere er blitt berømt av en eller annen grunn. En slik bevaringsformål er det imidlertid også uttrykt skepsis til i Bevaringsutvalgets innstilling. Det krever at svært store arkivmengder må oppbevares. Dette kan for så vidt være et svakere argument her, fordi søknadene kan leveres på film, men informasjonsmengden i hver søknad er så begrenset at det likevel er tvilsomt om det er verdt å bevare alle søknader av denne grunnen.

Når det gjelder personers rettigheter, har alle som oppfyller de til enhver til gjeldende krav, rett til støtte. Hvis en søknad blir avslått, er det klageadgang. Støtte fra Lånekassen kommer i en annen kategori enn for eksempel skolegang, hvor det offentlig har en plikt til å tilby skolegang til en viss alder. Det finnes eksempler på at folk i ettertid har klaget over at de ikke fikk den skolegangen de hadde krav på, men det er ikke tenkelig at folk etter at klagefristen er utløpt, har noe krav om erstatning fra Staten på at de ikke fikk lån eller stipend fra Lånekassen, selv om det skulle være en feil fra Lånekassen. Det er derfor ingen grunn til å oppbevare søknadene for å dokumentere enkeltpersoners rettigheter.